

Pääministeri Orpon hallituksen kehysriihi 15.–16.4.2024

Pöytäkirjamerkinnot

Julkisen talouden tilanne

EU:n liiallisen alijäämän menettelyyn joutumisen välttämiseksi hallitus toteuttaa julkisen talouden tasapainottamiseksi tarvittavat lisätoimenpiteet osana kevään 2024 lisätalousarvioprosessia. Osana lisätalousarviovalmistelua hallitus toteuttaa yleisen arvonlisäverokannan korotuksen 25,5 %:n viimeistään 1.9.2024 alkaen sekä alentaa vuoden 2024 lisätalousarviovarausta 100 miljoonaan euroon.

Hallituksen talouspoliittisten tavoitteiden varmistamiseksi hallitus varmistaa hallitusohjelmassa sovittujen sopeutustoimien etenemisen ja päättää tarvittaessa korvaavista uusista säästöistä. Hallitus seuraa tehostetusti hallitusohjelmassa hyvinvointialueille päätettyjen säästötoimien toimeenpanoa.

Kansallisten finanssipoliittisten sääntöjen ja lainsäädännön uudistaminen

Kansallisia finanssipoliittisia sääntöjä ja niitä koskevaa lainsäädäntöä vahvistetaan siten, että ne tukevat entistä voimakkaammin velkakestävyyttä. Lainsäädännön uudistustyö on käynnistetty valtiovarainministeriön työryhmässä ja sitä käsitellään talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa. Uudistustyön lähtökohtana on julkisen talouden velkasuhteen kääntäminen pysyvästi alenevalle uralle. Valmistelussa otetaan huomioon tarve varmistaa mahdollisimman laaja parlamentaarinen ylivaalikautinen sitoutuminen ja tavoitteenasettamisen. Myös EU:n finanssipoliittiseen lainsäädäntöön tehdyt muutokset ovat tulossa voimaan kevään 2024 aikana, mikä tulee huomioida kansallista finanssipoliittista lainsäädäntöä uudistettaessa. Kansallisen lainsäädännön tulee olla muutettu viimeistään vuoden 2025 loppuun mennessä.

Rahastotalouteen kohdistuvien säästöpäätösten kanavointi

Rahastotalouteen kohdistuvien hallitusohjelman säästöpäätösten kanavointi julkisen talouden velkasuhdetta vahvistavalla tavalla toteutetaan vuonna 2025 hallituksen budjettiriihen 19.9.2023 pöytäkirjamerkintöjen tavoitteiden mukaisesti. Budjettiriihen 2023 päätöksen mukaisesti kanavointiratkaisussa toteutetaan maksujen tasapainotus palkansaajien ja työnantajien välillä. Ratkaisu ei kiristä palkansaajien ja yritysten verotusta.

Kanavointiratkaisussa työttömyysvakuutusmaksujen annetaan muuttua normaalisti. Työnantajien osuus kanavoinnista toteutetaan kiristämällä työnantajien sairausvakuutusmaksuja, jolloin palkansaajien vakuutusmaksu vastaavasti alenee. Palkansaajien osuus kanavoidaan kiristämällä palkansaajien

sairaanhoitomaksua. Kanavoitava kokonaissumma mitoitetaan niin, että hallitusohjelman liitteen B mukaisten rahastotalouteen vaikuttavien esitysten valmistelun myötä tarkentuneet vaikutukset sekä julkisen talouden suunnitelman 2025–2028 yhteydessä tehdyt päätökset tulevat kokonaisuudessaan kanavoitua hallituksen talouspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ratkaisun yhteydessä perusturvaan luovutaan työttömyysvakuutuskertymästä tilitettävästä osuudesta sekä työtulovakuutuksen rahoituksen valtion viiden prosentin rahoitusosuudesta niistä päivärahaetus- ja kuntoutusrahakuluista, jotka muutoin rahoitettaisiin työnantajan sairausvakuutusmaksulla ja vakuutetun päivärahamaksulla.

Hyvinvointialueiden investoinnit

Investointisuunnitelmien hyväksymismenettelyä kiristetään, jotta julkisen talouden vakauttamistavoitteet eivät vaarannu. Hallituksen tavoitteena on hillitä hyvinvointialueiden investointeja, kuten rakennus- ja käyttöomaisuusinvestointeja. Tavoitteena on hillitä hyvinvointialueiden velkaantumista sekä investointeihin liittyviä kustannuksia (vuokrat, korkomenot ja poistot). Varmistetaan, että välttämättömät investoinnit voidaan toteuttaa. Tarve tiukempaan ohjaukseen korostuu niillä alueilla, joilla arviointimenettelyn kriteerit ovat täyttymässä tai täyttyneet.

Edellä kuvattujen tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi valtiovarainministeriö asettaa työryhmän, jonka tarkoituksena on vahvistaa investointien ohjausta ja varmistaa nykyisen investointisuunnitelman hyväksymismenettelyn sekä lainanottovaltuuden muuttamismenettelyn toimivuus suhteessa valtionohjauksen tavoitteisiin. Työryhmän tehtävänä on myös varmistaa, että hyvinvointialueiden poisto- ja arvonalentamiskäytänteet ovat yhdenmukaiset. Työryhmän työ valmistuu vuoden 2024 loppuun mennessä.

Uusien EU- ja muiden tehtävien resursointi

Valtion organisaatioiden tulee varmistua EU:sta ja kansallisesta lainsäädännöstä tulevien uusien velvoitteiden hoitaminen pääsääntöisesti nykyisten määrärahojen puitteissa. Talouspoliittinen ministerivaliokunta on linjannut, että uusien velvoitteiden myötä tulevat tehtävät resursoidaan pääsääntöisesti luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista.

Hallitus arvioi uusien tehtävien resursointia osana vuoden 2025 talousarvioesityksen valmistelua. Erityisesti laajempien EU:sta tulevien lisätehtävien (mm. ilmasto- ja ympäristövelvoitteet, kriittisen infrastruktuurin kriisinkestävyys (CER), kyberturvallisuus (NIS2), hiilirajamekanismiasetus (CBAM)) osalta ministeriöiden tulee esittää yhteen sovittaen vuoden 2025 talousarvioehdotuksissaan keinot kyseisten lisätehtävien hoitamiseksi nykyisiä tehtäviä vähentäen tai niiden tuottavuutta lisäten. Yksittäisten ja/tai ainoastaan omaa hallinnonalaansa koskevien lisätehtävien osalta ministeriöt valmistelevat ehdotuksen siitä, mistä nykyisistä tehtävistä luovutaan tai tehtävien tuottavuutta lisätään uusien tehtävien vastapainoksi.

Kenttäjohtamisen hanke (KEJO)

Hallituksen vuoden 2024 lisätalousarvioesitykseen sisältyy 3 milj. euron lisärahoitus KEJO-hankkeelle kehittämistyön katkeamattoman jatkamisen varmistamiseksi. Sisäministeriön on toimitettava osana vuoden 2025 talousarvioesityksen valmistelua: 1. selkeä suunnitelma toiminnallisuuksien käyttöönotosta, 2. aikataulu kehittämistyön päättämiseksi sekä 3. arvio välttämättömän lisärahoituksen määrästä kriittisten toimintojen käyttöönottamiseksi.

Yhteisen kehittämismomentin rahoituksen päätyttyä järjestelmän ylläpito sekä mahdollinen jatkokehittäminen rahoitetaan osallistuvien toimialojen olemassa olevalla kehysrahoituksella. Ennen mahdollisen lisärahoituksen osoittamista hankkeelle tulee toimijoiden kesken olla sovittuna ratkaisu ylläpidosta ja mahdollisista jatkokehitystöistä toimijoiden nykyisen rahoituksen puitteissa.

Ensihoitoon liittyvien kuljetusten rahoitusvastuun siirtäminen hyvinvointialueille

Hallitusohjelman mukaisesti ensihoitoon liittyvien kuljetusten rahoitusvastuu siirretään kokonaisuudessaan hyvinvointialueille vuodesta 2026 alkaen. Siirto toteutetaan määrärahasiirtona valtion osuutta sairausvakuutuslaista aiheutuvista menoista kattavalta momentilta hyvinvointialueiden rahoituksen momentille. Siirto toteutetaan valtion näkökulmasta kustannusneutraalisti (osana kanavointiratkaisua) pienentämällä valtion vastuuta sairaanhoitovakuutuksen rahoituksesta. Siirron toteutuksessa huomioidaan Ahvenanmaan maakunta ja rahoitus tältä osin hoidetaan myös kustannusneutraalisti.

Jätevero

Jäteveron laajentamisen toteuttamiseksi ympäristöministeriön selvityksen mukaisesti hallitus selvittää puoliväliriiheen mennessä keinot jakeiden erittelemiseksi.

Valtionavustukset

Uudistetaan valtionavustuskäytänteet ja varmistetaan aiempaa vaikuttavampi ja läpinäkyvämpi valtionavustustoiminta. Tavoitteena on samalla painottaa avustustoimintaa yleisavustuksiin hankeavustusten sijaan. Tavoitteena on vähentää hallinnollista taakkaa, vähentää valtionavustustoiminnan monikanavaisuutta ja parantaa toiminnan vaikuttavuutta. Osana työtä käynnistetään valtionavustuslain uudistaminen vuoden 2024 aikana.

Väylämaksut

Hallitus säilyttää nykyisen väylämaksujärjestelmän turvatakseen huoltovarmuuden ja ympärivuotisen liikenteen. Siksi nykyisen lainsäädännön mukaisia alennettuja väylämaksuja jatketaan muun muassa jääluokkien osalta. Väylämaksujen vuosittainen enimmäismäärä matkustaja-aluksille on 30 ja lastialuksille

10. Hallitus pyrkii alentamaan matkustaja-alusten väylämaksujen enimmäismäärää, jotta muun muassa Ahvenanmaan kuljetukset turvataan.

Valtion virastojen ja laitosten tehtävien ja velvoitteiden karsinta

Hallitus toimeenpanee valtion virastojen ja laitosten tehtävien ja velvoitteiden keventämisen sekä jatkaa aiemmin päätetyn valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimeenpanoa. Uusia toimenpiteitä ei kohdenneta siten, että se vähentäisi hallitusohjelmassa kohdennettuja lisäpanostuksia tai vaarantaisi ministeriöiden lainsäädäntötyötä ja hallitusohjelman toimeenpanoa. Toimenpiteet voivat pitää sisällään myös vahvistettavien toimintojen rakenteellisia toimia, tilatehokkuuden parantamista sekä tukipalveluiden tehostamista ja palveluhankintojen vähentämistä, kuten esimerkiksi viestintäpalvelut. Uusia sopeutustoimia ei kohdenneta siten, että ne vähentäisivät poliisien, rajavartioiden, sotilaiden tai oikeudenhoidon ydintehtävien, kuten syyttäjien, tuomareiden ja vanginvartijoiden henkilöstömäärää. Turvataan ruotsinkieliset palvelut.

Verosopimukset

Suomen ja Sveitsin voimassa olevan verosopimuksen perusteella Sveitsiin muuttamalla voi välttää veroja lisäeläkkeistä Verosopimuksesta puuttuu myös tavanomainen kolmen vuoden viive verotusoikeuden siirtymisestä. Hallitus käynnistää neuvottelut Sveitsin kanssa verosopimuksen uudistamiseksi.

Palokin kosket

Palokin koskien ennallistaminen on osa hallitusohjelman investointiohjelmakokonaisuutta. Valtioneuvoston kanslia vastaa Palokin kokonaisuuden organisoinnista.

Hallitus jatkaa kansallisen kalatiestrategian mukaisia toimia koko Vuoksen vesistön alueella. Osana järvilohitoimenpiteitä huolehditaan Enonkosken kalanviljelylaitoksen säilymisestä ja sen toiminnan vahvistamisesta keskeisimpänä Saimaan uhanalaisten kalakantojen säilyttämistä turvaavana viljelylaitoksena.

Silmäterveyden norminpurku

Terveydenhuollon ammattihenkilöasetuksesta poistetaan 16§, jolla rajataan silmälasien määrääminen vain silmätautien erikoislääkärin tekemäksi silmäsairaiden tai silmäleikattujen (kaihi-, karsastus-, taittovirheleikkaus) osalta. Tällä vähennetään silmätautien erikoislääkärien työtaakkaa ja kevennetään silmälasien käyttäjien kustannuksia. Muutoksen myötä hyvinvointialueet pystyvät kohdentamaan vapautuvan resurssin muuhun hoitoon ja hoivaan. Myös hallitusohjelmassa päätetty Kela-korvausten nosto vähentää silmätautien hoitojonoja.

Oppilashuolto

Hallitus päättää kiirehtiä hallitusohjelman mukaista oppilas- ja opiskelijahuollon kustannus- ja vaikuttavuusarviointia syksyn 2024 budjettiriiheen mennessä. Selvitys tehdään kansliapäälliköiden johdolla kolmen ministeriön yhteistyönä (OKM, STM, VM). Hallitus tekee budjettiriihessä päätökset selvityksen pohjalta oppilas- ja opiskelijahuollon sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon järjestämisvastuusta sekä muista keinoista oppilas- ja opiskelijahuollon sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon vahvistamiseksi. Lisäksi selvityksessä otetaan kantaa hallitusohjelman mukaiseen mahdollisuuteen sopia kuntien kanssa kyseisten palveluiden organisoimisesta. Hallitus varautuu resursoimaan selvitystyötä ja mahdollista lainsäädäntövalmistelua osin valtioneuvoston kanslian keskitetyistä määrärahoista.

Opistovuosi

Hallitus toteuttaa vuoden 2025 talousarviossa lukuvuodelle 2025–2026 opistovuosi-koulutuksen aloituspaikkamäärien korotuksen siten, että hallitusohjelman 3 miljoonan euron lisäresurssi käytetään täysimääräisesti aloituspaikkojen lisäämiseen. Opistovuosi-koulutusta järjestäviä koulutuksen järjestäjiä kohdellaan määrärahaa jaettaessa yhdenvertaisesti.